

Кириченко Микола Олексійович,
доктор філософії, професор кафедри
державної служби і менеджменту освіти
Центрального інституту післядипломної педагогічної
освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
член-кореспондент Академії наук вищої освіти України

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ГОЛОВНОГО ІНСТРУМЕНТУ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОРИВУ

Анотація. У статті представлено умови вирішення проблем сталого розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізації, результатом яких є інформаційне суспільство зі сталою структурою та характеристиками. Саме інформаційне суспільство виступає цілісною ідеологією, що може бути сформована на основі інноваційної парадигми як головного інструменту технологічного прориву. Головна мета статті – концептуалізація ідеології інформаційного суспільства, яка слугує ідеї інформаційної могутності держави та її стабільності. Методологія — принципи тріалектики, що дають змогу проаналізувати умови вирішення проблем інформаційного суспільства та технологічного прориву. Наукова новизна дослідження в обґрунтуванні інноваційного шляху розвитку як єдиного шляху зростання та досягнення стійкості розвитку суспільства в глобалізованому світі на основі інновацій, які набувають стратегічного значення для підвищення конкурентоспроможності країни та стійкого зростання вітчизняної економіки. Формування умов для становлення і розвитку інформаційного суспільства як стійкого розвитку та трансформації внутрішнього і зовнішнього середовищ економічної системи дають можливість нарощувати інформаційний потенціал (ресурси, можливості) і попереджати кризи, що руйнують цей потенціал. Вирішення проблем сталого розвитку інформаційного суспільства як головного інструменту технологічного прориву сприяє формуванню ідеології інформаційного суспільства, яка є фактором динамічного розвитку і безпеки України в ХХІ столітті.

Ключові слова: інформаційне суспільство, сталий розвиток, інноваційна парадигма, принципи тріалектики, принцип розвитку, інноваційний шлях розвитку, технологічний прорив.

Кириченко Николай Алексеевич

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА КАК ГЛАВНОГО ИНСТРУМЕНТА ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОРЫВА

Аннотация. В статье представлены условия решения проблем устойчивого развития в условиях глобализации, результатом которых является информационное общество с устойчивой структурой и характеристиками. Именно информационное общество выступает целостной идеологией, которая может быть сформирована на основе инновационной парадигмы как главного инструмента технологического прорыва. Главная цель статьи – концептуализация идеологии информационного общества, служащая идеей могущества государства и его стабильности. Методология – принципы триалектики, позволяющие проанализировать условия решения проблем информационного общества на основе технологического прорыва. Научная новизна исследования состоит в обосновании инновационного пути развития как единственного пути роста и достижения устойчивости развития общества, в контексте которого инновации, приобретают стратегическое значение для повышения конкурентоспособности страны и устойчивого роста отечественной экономики. Формирование условий для становления и развития информационного общества как устойчивого развития и трансформации внутренней и внешней среды экономической системы позволяет наращивать информационный потенциал (ресурсы, возможности) и предупреждать кризисы, разрушающие этот потенциал. Решение проблем устойчивого развития информационного общества как главного инструмента технологического прорыва способствует формированию идеологии информационного общества, выступающей фактором динамического развития и безопасности Украины в XXI столетии.

Ключевые слова: информационное общество, устойчивое развитие, инновационная парадигма, принципы триалектики, принцип развития, инновационный путь развития, технологический прорыв.

Mykola Kyrychenko

METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND SOLUTIONS OF INFORMATION SOCIETY ISSUES IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS THE MAIN TOOL IN TECHNOLOGICAL ADVANCEMENT

Abstract. The conditions solutions for issues of information society sustainable development in the context of globalization as an information society with stable

structure and characteristics will be presenting in the result are given in the article. The information society acts as the ideology that could be form on the basis on the innovation paradigm as the technological advancement main instrument. The main goal is in conceptualization of information society ideology that serves the idea of informational power and stability of the state. The trialetics principles, which allow analyzing the conditions for solving the information society's problems and technological advancement, are in the methodology. The core of the investigation – detection principle of development as a directional movement from simple to complex, described by the notion of «structural energy», based on collection system (informational in the case); the development of the mechanism address sustainable development of information society in terms of technological advancement. The scientific novelty of the research in the case of innovation development way as a way of growth and stability of the society with the strategic importance innovations for increasing the competitiveness of the country and sustainability of the domestic economy in the context. Conclusion is in the substantiation for the successful socio-economic development that help to solving the information society problems and ensure the sustainability and stability of the economic system based on innovations as a strategic course of development. The conditions formation for the establishment and information society development as sustainable development and transformation of the internal and external environment of the economic system allow to increasing an information potential (resources and opportunities) and prevent the crisis that destroy this potential. Solutions of information society issues in the context of sustainable development as the main tool in technological advancement promotes the formation of the ideology of the information society, acts as a factor of the dynamic development and security of modern Ukraine in the 21st century.

Key words: *Information Society, sustainable development, innovative paradigm, trialetics principles, the principle of development, innovative form of development, technological advancement*

Постановка проблеми

Сьогодні проявляються кардинальні зміни у розвитку цивілізації і серед найважливіших – роль людини у технологічному рівні виробництва, що впливає на конкурентоспроможність країни і сприяє вирішенню проблем сталого розвитку в умовах глобалізації.

У сучасних умовах інноваційний шлях розвитку є єдиним шляхом зростання та досягнення стійкості суспільства, адже інновації набувають стратегічного значення для підвищення конкурентоспроможності країни та

стійкого зростання вітчизняної економіки. Розробка інноваційної політики є пріоритетним завданням розвитку України, оскільки наукоємність значної частини освітянської галузі є нижчою, ніж в інших країнах, а в економіці превалює сировинний експорт. Альтернативним і водночас найбільш складним шляхом є створення умов для випереджувального розвитку, основою якого є впровадження унікальних технологій та інновацій шостого технологічного укладу. Тільки інновації можуть сприяти економічному зростанню, а як головний інструмент технологічного прориву може розглядатися прорив інвестицій до інновацій, до розвитку інноваційного підприємництва.

Мета статті – концептуалізація сталого розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізації на основі розвитку принципів тріалектики.

Цілі дослідження:

- розробка механізму складових вирішення проблеми сталого розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізації;
- обґрунтування умов успішного соціально-економічного розвитку, що сприяє вирішенню проблем інформаційного суспільства та виокремлення критеріїв стійкості та стабільності економічної системи;
- визначення понять «стійкість» та «стабільність», їх характеристик та умов формування стійкого розвитку як ціннісно-орієнтованої і соціально-відповідальної трансформації внутрішнього і зовнішнього середовищ економічної системи, що сприяє нарощуванню інформаційного потенціалу (ресурси, можливості) і попереджати кризи, які руйнують цей потенціал;
- виявлення інноваційного шляху розвитку як єдиного шляху зростання та досягнення стійкості суспільства, в контексті якого інновації набувають стратегічного значення для підвищення конкурентоспроможності країни та стійкого зростання вітчизняної економіки як головного інструменту технологічного прориву.

Виклад основного матеріалу

У методології дослідження ми спираємося на індуктивний та дедуктивний методи, хоча вважаємо, що недоліки індуктивного методу є відомими: суб'єктивність, неврахування наявних факторів, перебільшення чи зменшення ролі інших веде до того, що індуктивний метод слід контролювати і коригувати дедуктивним, тобто йти від загального до часткового і від теорії соціоприродного розвитку до соціуму і людини, до якісної побудови теорії на основі принципів тріалектики.

Основою методології інформаційного суспільства є принцип розвитку як спрямовальна сила руху від простого до складного, що описується поняттям «структурної енергії», в основі якої — збирання системи. Саме структурна енергія є потенціалом еволюції системи: чим вона більша, тим більшу роботу здійснює система. Світ енергії є тріадичною системою, для повної характеристики якої до кінетичної і потенційної енергії слід віднести і структурну енергію. Вона виступає, згідно з тріалектикою як вирішення протилежності кінетично-потенційної енергії, що є дійсним потенціалом розвитку інформаційної системи, яка еволюціонує. Від кінетичної енергії береться вирішення проблем інформаційного суспільства (енергія джерела розвитку), від потенційної – здатність до дії, які в цілому свідчать про якісні зміни в системі, а структурна енергія виступає якісною характеристикою структурних змін системи, що еволюціонує¹.

Розглянемо механізм складових вирішення проблем сталого розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізації:

1) інформаційне буття, як єдність протилежностей, являє собою одновимірне існування в інформаційному просторі;

2) рух від однієї протилежності до іншої становить послідовність трьох стадій: спочатку прогрес, потім рівновага і зрештою регрес;

3) максимальний прогрес відповідає народженню нового (стану рівноваги) і потім вирішенню протилежностей на основі гармонійного синтезу;

4) три складових розвитку – дві протилежності плюс «нове» означає функціонування світу на основі тріалектики, що необхідно для формування «нового світогляду»².

Унаслідок виокремлення даного механізму зазначимо, що вказані властивості протилежностей прогрес-регрес вирішуються рівновагою (за якої процеси синтезу урівноважені). У стані рівноваги структурна енергія відкритої системи, що еволюціонує, постійна і максимальна. Розвиток інформаційного суспільства та вирішення його проблем включають три стадії:

- прогресивну;
- рівноважну;
- регресивну.

¹ Воронкова В. Г. Формирование синергетически-рефлексивной модели самоуправляющегося общества: цивилизационный контекст / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2012. — Вип. 49. — С. 17–28.

² Воронкова В. Г. Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего / В. Г. Воронкова // Антропологічні виміри філософських досліджень. — Дніпропетровськ, 2013. — № 3. — С. 79–80.

На першій стадії відбуваються якісні накопичення прогресу – зростання структурної енергії системи. На другій стадії, за досягнення певного її значення кількість переходить у якість (це друга стадія рівноваги), вона представляє новий стан енергії, за якого структурна енергія не змінюється. Стан рівноваги є вирішенням протилежності прогрес-регрес на основі їх гармонійного синтезу. Третя стадія — регрес – сама по собі відмирає, а потім виникає нова система, наприклад, віртуальна реальність як простір самореалізації індивіда³. Оскільки стадії повторюються, то розвиток в цілому має циклічний характер. У контексті викладеної першої умови – зростання структурної енергії системи – недостатньо для соціоприродного розвитку. Вона констатує необмежений прогрес, що суперечить емпіричним узагальненням феномену еволюції системи.

Проблема виявляється в тому, щоб знайти оптимальний спосіб опису тріадної парадигми. А саме, під час руху від однієї протилежності до іншої прогрес змінюється регресом. У стані гармонійної рівноваги протилежностей структурна енергія системи є максимальною, а координата рівноваги відповідає співвідношенню, що, практично збігається з «золотою пропорцією». Відмітимо у даному випадку, що якщо діалектика розглядає розвиток на основі принципу єдності і боротьби протилежностей, то тріалектика трактує розвиток як вирішення протилежностей шляхом народження «нового», що виступає гармонійним синтезом вирішення протилежностей, адже, будь-яка властивість, розвиваючись, переходить у свою протилежність. Тому у діалектиці з'являється додатковий синтез – «боротьба» протилежностей, що закінчується «перемогою» однієї з них. Проте у цьому випадку розвиток фактично відсутній, оскільки відбувається лише взаємоперетворення протилежностей – одна змінюється на іншу. Саме «боротьбу протилежностей» тривалий час людство вважало природним законом розвитку і виправдовувало все – війни, класову боротьбу, революції, соціальну нерівність, конкуренцію та інші проблеми недосконалого людського суспільства, зокрема, інформаційну безпеку як новий вимір загроз, пов'язаний з інформаційно-комунікаційною діяльністю⁴.

Прогресивну еволюцію розвитку інформаційного суспільства описує тріалектика, в основі якої за рахунок вирішення протилежностей

³ Власенко Ф. П. Віртуальна реальність як простір соціалізації індивіда / Ф. П. Власенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; за ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2014. — Вип. 56. — 290 с. — С. 208–217.

⁴ Дзьобань О. П. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних із інформаційно-комунікаційною діяльністю / О. П. Дзьобань, О. В. Соснін // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. За ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : ЗДІА, 2015. — Вип. 61. — 292 с. — С. 24–34.

*народжується нова система, що володіє великою структурною енергією і свідчить про перемогу однієї з протилежностей, що зумовлено суб'єктивним (людським) фактором. У даному випадку інформаційний фактор не суперечить природному еволюційному закону і перемога протилежності першої є закономірною. Людина виступає як творець, що актуалізує інформацію як рушійну силу історії, та сприяє формуванню засад інформаційного суспільства, що вимагає моделювання інформаційних процесів в контексті загальної інформатизації суспільства⁵. Прогресивна еволюція розвитку суспільства реалізується як загальна тенденція. Світ об'єктивно рухається до всезагальної гармонії. Людство, коли дотримується дуальної парадигми, то безперечно порушує гармонію, у чому і полягає природа сучасної цивілізаційної кризи людства. Дану парадигму людство вже переросло. Якщо ж воно буде йти у фарватері даної парадигми і надалі, то це неминуче перетвориться на катастрофу з малопрогнозованими наслідками. Саме тому слід змінити дуальну парадигму розвитку на тріадну. Згідно з *тріалектикою* протилежності вирішуються у процесі розвитку в їх гармонійному синтезі. У результаті з'являється інформаційно-кібернетична модель особистісно-виробничо-соціальної (самоуправлінської) системи людства, що являє собою сукупність ієрархічних контурів пошукової оптимізації цільових критеріїв інформаційного характеру, а також мета еволюції особистісно-виробничо-соціальної системи.*

Використовуючи методологію дослідження вирішення проблем сталого розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізації, зазначимо, що криза наглядно довела, що *основними умовами успішного соціально-економічного розвитку, які сприяють вирішенню проблем інформаційного суспільства, є стійкість та стабільність економічної системи. Термін стійкість* слід розглядати у таких аспектах:

1) *у широкому сенсі* як концепцію розвитку економіки, яка сформувалася в кінці 60-х рр. минулого століття і має суттєво виражений пріоритет розвитку інформаційного суспільства;

2) *у вузькому* – як динамічна рівновага економічної системи. Суть концепції стійкого розвитку в тому, що зростання економіки на становому та глобальному рівнях повинно вписуватися у межі ресурсних та екологічних можливостей країни. Тому замість хаотичного безмежного росту необхідно, щоб була прийнята концепція стійкого розвитку як окремих країн, так і

⁵ Кивлюк О. П. Моделювання інформаційних процесів в контексті інформатизації суспільства / О. П. Кивлюк // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ : Гілея, 2014. — Вип. 80. — 420 с. — С. 222–226.

глобальної економіки, що впливає і на вирішення проблем інформаційного суспільства та інформатизації освіти в проблемному полі філософії освіти⁶.

Відповідно до міжнародних стандартів оцінка ефективності інститутів розвитку включає таку систему показників:

- 1) макроекономічні;
- 2) соціальні;
- 3) екологічні.

Крім того, відсутність стратегії соціально-економічного розвитку і нечіткі орієнтири економічної політики не дають можливості ефективно використовувати потенціал інститутів розвитку для динамічного і стійкого розвитку інформаційного суспільства. Враховуючи важливу місію інформаційного суспільства, характер цілей і задач діючих інститутів розвитку, ефективність їх діяльності повинна оцінюватися системою якісних і кількісних показників, що відображають внесок інститутів розвитку у зміни якісних національних індикаторів соціально-економічного розвитку та становлення інформаційної педагогіки як нового наукового напрямку⁷.

Остання глобальна фінансово-економічна криза ще раз показала необхідність зміни економічної парадигми і розробки нових теоретичних основ функціонування ринкового господарства. Глобальна криза засвідчила, що основними умовами соціально-економічного розвитку всіх без винятку держав світу є стійкість і стабільність.

Під стійкістю слід розуміти здатність глобальної і національної системи зберігати свої основні параметри функціонування в умовах плинного середовища і внутрішніх трансформацій – випадкових і непередбачуваних. Світова криза продемонструвала, що нинішня глобальна фінансово-економічна система такою здатністю не володіє. Згідно із законами системного аналізу, стійкість будь-якої системи визначається наявністю у ній механізмів саморегуляції, під якими слід розуміти здатність системи зберігати стійкий, рівноважний і динамічний стан. У сучасних економічних системах механізмами саморегуляції, на нашу думку, повинні стати:

- 1) на мікроекономічному рівні – саморегульовані організації (СРО);
- 2) на макроекономічному – функціональні економічні системи (ФЕС);

⁶ Кивлюк О. П. Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти / О. П. Кивлюк // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2014. — Вип. 57. — С. 192–200.

⁷ Кивлюк О. О. Становлення інформаційної педагогіки в умовах глобалізації: філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра філософ. наук : спец. 09.00.10 / О. П. Кивлюк ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2013. — 31 с.

3) на глобальному рівні – міжнародні спеціалізовані організації, міжнародні фонди, конвенції, мегарегулятори тощо.

У саморегульованій економічній системі поступово можуть змінюватися і принципи правління: ієрархічний принцип може бути доповнений принципом проектного та мережевого управління, а в перспективі привести до зміни структури, що склалася у державному управлінні, та до її оптимізації. Саморегуляція може бути покладена в основу розробки довгострокової, науково обґрунтованої економічної концепції і стратегії розвитку України на основі інформатизації, як фактора оптимізації ідеології інформаційного суспільства⁸.

Нова модель саморегуляції економіки, що базується на системі збалансованих соціально-економічних показників стійкого розвитку, може бути достатньо універсальною і використовуватися як на державному, так і на регіональному і муніципальному рівнях. Перевага саморегульованої моделі економічного розвитку в тому, що завдяки механізмам саморегуляції постійно здійснюються процеси моніторингу і контролю макроекономічних, фінансових, соціальних, екологічних показників та ситуації на окремих ринках. Наявність механізмів саморегуляції може підвищити адаптивну ефективність економіки, її здатність протидіяти кризам, мінімізувати ризики та ефективно проводити реструктуризацію і модернізацію, сприяючи формуванню сталого розвитку інформаційного суспільства⁹.

Найважливіше завдання держави – забезпечити стійкий розвиток економіки. *Стійкий розвиток* – це постійна ціннісно-орієнтована і соціально-відповідальна трансформація внутрішнього і зовнішнього середовищ економічної системи, що дає змогу нарощувати потенціал (ресурси, можливості) і попереджати кризи, що руйнують цей потенціал, та формувати парадигму інформаційно-комунікативного суспільства в контексті глобалізації^{10, 11}. Стійкий розвиток формується системним і збалансованим

⁸ Кириченко М. О. Інформатизація як фактор оптимізації ідеології інформаційного суспільства та забезпечення його сталого розвитку / М. О. Кириченко // Scientific Journal «ScienceRise : Pedagogical Education». — 2017. — № 1(9). — С. 46–50.

⁹ Кириченко М. О. Інформаційна аксіологія як вчення про цінності ідеології інформаційного суспільства / М. О. Кириченко // Філософія і політологія в контексті сучасної культури; Дніпропетровський нац. ун-т ім. Олеся Гончара. — Дніпро, 2017. — № 1(17). — С. 185–192.

¹⁰ Максименюк М. Ю. Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії / М. Ю. Максименюк, В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; за ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2016. — Вип 66. — 292 с. — С. 266–278.

¹¹ Максименюк М. Ю. Концептуалізація розвитку інформаційного суспільства в контексті глобалізації: методологія постмодерністського дискурсу / М. Ю. Максименюк // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. Г. Воронкова. — Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2017. — Вип 68. — 290 с. — С. 78–88.

нарощуванням інформаційного потенціалу у всіх його вимірах, включаючи і світ освітніх інституцій. Передбачається, що для вирішення проблем інформаційного суспільства, повинні бути сформовані:

- 1) національні технологічні платформи онлайн-освіти і онлайн-медицини;
- 2) єдина інфраструктура електронного уряду;
- 3) національна електронна бібліотека.

При цьому планується сформувати у громадян уявлення про переваги отримання інформації, придбання товарів і отримання послуг з використанням Інтернету, що включають:

- 1) фінансові послуги;
- 2) онлайн-освіту;
- 3) послуги онлайн-медицини, електронних бібліотек;
- 4) державні та муніципальні послуги;
- 5) створення інфраструктури інтернет-торгівлі;
- 6) створення нових механізмів партнерства, що гарантують конфіденційність інформації та особисту безпеку користувачів.

Нова цифрова економіка вже сьогодні істотно впливає на темпи зростання ВВП країни, що потребує подальшого формування інформаційного менеджменту¹². Вирішення проблем інформаційного суспільства як фактор стійкого розвитку є основою формування «суспільства знань», у якому велику роль відіграє отримання, збереження, виробництво і поширення достовірної інформації з урахуванням стратегічних національних інтересів України, що сприяють стійкому розвитку і формуванню культури інформаційного суспільства як основи інформаційної взаємодії¹³.

Стійкий розвиток сприяє розвитку інформаційного суспільства, як найважливішого елементу національної інфраструктури. Побудова суспільства знань і створення цифрової економіки – це мета досягнення стійкого розвою інформаційного суспільства, в контексті якого інформація і рівень її застосування та доступності кардинальним чином впливають на економічні та соціокультурні умови життя громадян і їхніх цінностей в умовах глобалізації²⁵.

¹² Мельник В. В. Формування концепції інформаційного менеджменту: сутність, задачі, основні напрями розвитку / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії: зб. наук. пр. — Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2012. — Вип. 49. — С. 122–134.

¹³ Мельник В. В. Культура как основание межкультурного взаимодействия в условиях усиления миграционных процессов / В. В. Мельник // Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр.; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ: Гілея, 2015. — Вип. 102. — 456 с. — С. 220–223.

²⁵ Nikitenko Vitalina. Conceptualization of geo-cultural values in the process of teaching of foreign language / Vitalina Nikitenko // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії: зб. наук. пр. — Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2016. — Вип. 64. — С. 255–259.

Для впровадження інформаційного суспільства як фактора сталого розвитку необхідний розвиток інформаційної інфраструктури як сукупності об'єктів, а також мереж електров'язку, що використовуються для організації взаємодії об'єктів і суб'єктів інформаційної інфраструктури між собою. Українське суспільство зацікавлене в отриманні інформації, яка відповідає високому інтелектуальному і культурному рівню розвитку громадян України^{14; 15}. Інформаційна інфраструктура формується на основі нової технологічної основи для розвитку економіки і соціальної сфери, розвитку у цих сферах цифрової економіки. Впровадження інформаційного суспільства сприяє створенню інформаційного простору знань, збереженню культури та ідентичності української нації, поширенню духовно-моральних цінностей. Велика роль відводиться освіті, у тому числі розвитку і використанню освітніх технологій, зокрема дистанційних, електронного навчання, створенню умов для популяризації української культури та науки за кордоном. Використання інформаційних технологій також необхідне для створення і розвитку систем нормативно-правової, інформаційно-консультативної, технологічної та технічної допомоги в попередженні і відбитті загроз інформаційній безпеці громадян, розвитку заходів щодо ефективного використання сучасних інформаційних платформ для поширення достовірної та якісної інформації щодо українського виробництва, насичення ринку доступними, якісними і легальними медіапродуктами і сервісами, недопущення викривлення, блокування інформації та різноманітних маніпуляцій з інформацією. Уряд повинен звернути вагу на безпеку інформаційної діяльності, а, отже, вироблення концепції стійкого функціонування інформаційного суспільства, зважаючи на трансформацію ділового менеджменту в системі Інтернет, збільшення частки креативної праці та технологічні інновації. Мета – формування концепції інформаційного суспільства на сталій основі і створення мереж зв'язку нового покоління для опрацювання великих осягів інформації, систем управління, що базуються на інформаційних і комунікаційних технологіях, їх використання для моніторингу суспільного життя¹⁶.

¹⁴ Нікітенко В. О. Сучасна геокультура як геокультурний феномен / В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. — Вип. 53. — С. 261–270.

¹⁵ Нікітенко В. О. Геокультурні цінності в умовах сучасного світового розвитку: соціально-філософський вимір / В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. — Вип. 54. — С. 266–280.

¹⁶ Пожуєв В. І. Осмислення місця і ролі інформації в сучасному суспільстві / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2010. — Вип. 42. — С. 4–13.

Як стратегічну мету інноваційної політики слід забезпечити прорив у базових інноваціях, що формують структуру постіндустріального технологічного устрою з метою забезпечення стійкого економічного зростання України. Необхідна концентрація ресурсів саме на тих напрямках, які реалізують конкурентні переваги України в науковій та інноваційній сферах. Адже, як свідчить аналіз, успішного розвитку інноваційні системи досягали в тих країнах, у яких проводилася чітка, послідовна і довгострокова інформаційно-інноваційна політика. Важлива роль має надаватися укріпленню взаємовигідного розвитку дослідницького і освітянського секторів з промисловістю за максимального застосування потенційно інноваційних фірм на основі надання їм державної підтримки в умовах глобального інформаційного суспільства¹⁷.

Ми прослідковували формування чотирьох основних зарубіжних моделей розвитку інновацій:

- 1) азіатська;
- 2) скандинавська;
- 3) американська;
- 4) ізраїльська.

Загальна характеристика цих моделей зводиться до такого:

1) *азіатська модель* – залучення іноземного бізнесу за рахунок створення комфортних умов (дешева робоча сила, якісна інфраструктура);

2) *скандинавська модель* – інтенсивний розвиток пріоритетних для держави напрямів, орієнтація на експорт наукоємної технологічної продукції;

3) *американська модель* – тісна взаємодія освітніх установ з великим бізнесом і державою на основі ринкових ініціатив;

4) *ізраїльська модель* – державна підтримка інноваційного розвитку малого і середнього бізнесу на підставі державного замовлення та різних програм підтримки, основою яких є і висока частка оборонної промисловості та значна роль інформатизації як засобу репрезентації сучасного масуспільства¹⁸.

Історичний досвід свідчить, що проблеми реформування і підвищення ефективності високотехнологічних секторів економіки вирішувалися різними країнами на основі застосування різних підходів. Аналіз зарубіжного досвіду

¹⁷ Пожуєв В. І. Глобальне інформаційне суспільство як новий соціальний та економічний феномен XXI століття / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. — Вип. 52. — С. 5–14.

¹⁸ Пунченко О. П. Інформатизація як засіб репрезентації інформаційних ресурсів суспільства / О. П. Пунченко, А. А. Лазаревич // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; за ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2015. — Вип. 63. — 294 с. — С. 21–30.

свідчить, що найбільших успіхів домоглися держави, які застосовували комплексний підхід до вирішення проблем впровадження інноваційного соціуму, що базується на пріоритеті інформаційної складової і формування ефективних національних інформаційних систем, які є основою успішного довготривалого розвитку. Національна інноваційна система являє собою систему взаємопов'язаних і взаємозалежних інститутів, що забезпечують розробку, розвиток і поширення нових інформаційних технологій у рамках окремих держав. У багатьох країнах (як розвинутих, так і тих, що розвиваються) задачі побудови національних інноваційно-інформаційних систем розглядаються як пріоритетні і розуміються як довгострокова систематична робота у різних сферах і на різних рівнях, зокрема, включаючи адаптацію інформаційної системи до плинних умов існування, переходу інформаційного суспільства до «суспільства знань» як стратегічного ресурсу держави¹⁹.

Одна з найбільш масштабних та ефективних національних інноваційно-інформаційних систем сформувалася у США. Як ключові її характеристики слід виокремити чіткі пріоритети інноваційного розвитку на національному рівні, орієнтацію на побудову інформаційної «економіки майбутнього», а також більш високі, порівняно з іншими країнами, витрати на дослідження і розробки (до 4% від ВВП). Істотну частку цих засобів становить державне фінансування, але має місце і приватне фінансування. Також слід відзначити орієнтацію державної політики у сфері інновацій на захист інтелектуальної власності за допомогою стимулювання патентування, високий процент венчурного фінансування НІОКР, налагоджену взаємодію між університетами і компаніями (як приватними, так і державними). Ключовими суб'єктами НДР США є університети, держава і приватні компанії. При цьому спостерігається розподіл ролей: університети відповідають за створення нових знань і фінансово беруть участь у підтримці університетів і приватного бізнесу; приватний бізнес фінансово підтримує створення нових знань, здійснює їх комерціалізацію і виводить на ринок інновацій ті продукти, які базуються на нових знаннях, що потребують взаємодії культури і освіти в умовах інформаційного суспільства²⁰.

¹⁹ Савченко С. В. Концепции «общества знаний» как стратегического ресурса государства в гуманитарно-научном дискурсе / С. В. Савченко // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ : Гілея, 2015. — Вип. 91. — С. 236–241.

²⁰ Савченко С. В. Взаємодія культури і освіти в умовах інформаційного суспільства та культурної глобалізації: соціально-філософський вимір / С. В. Савченко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2014. — Вип. 59. — С. 117–126.

Прикладом успішного проекту розвитку інноваційно-інформаційної системи є скандинавська модель інформаційного суспільства, яку демонструє Фінляндія. У глобальному рейтингу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum – Wef) вона посідає четверте місце у світі, поступаючись лише Швейцарії, Сингапуру і США (<http://reports.weforum.org>). Місце країни у даному рейтингу визначається на основі аналізу більше ніж ста різних показників, включаючи інновації, освіту, медицину, якість ринку праці та багато інших показників. Окремо зазначимо, що десяту позицію у цьому рейтингу посідає ще одна скандинавська держава – Швеція, а на тринадцятому місці знаходиться Данія. Високе місце Фінляндії в рейтингу глобальної конкурентоспроможності пояснюється тим, що у країні в процесі формування національної інноваційної системи було здійснено багатоаспектну програму трансформації напівіндустріальної економіки у сучасну наукоємну і високотехнологічну. В основі цієї трансформації – формування сприятливого середовища для поширення інновацій, зростання фінансування наукових досліджень і розробка нових технологій (більш 3% ВВП), упровадження високих технологій в регіони та інвестиції у підготовку кадрів, необхідних для роботи в умовах глобального громадянського суспільства²¹.

Як пріоритетні для підтримки у програмах розвитку ряду країн Південно-Східної Азії виділяються чотири ключові сфери розвитку інноваційної економіки: розвиток людських ресурсів; ділове середовище; інноваційні системи; інформаційні і комунікаційні технології. Так, в Південній Кореї підпрограма розвитку ділового середовища включає економічну і правову політику національного уряду, спрямовану на зростання інноваційної активності. До теперішнього часу в інноваційній сфері азіатські країни продовжують залежати від японської економіки і технологічної політики їх корпорацій. Японія надає азіатським країнам обладнання і технології, а ті, в свою чергу, експортують споживчі товари у США та інші країни. Ця взаємодія сформувала мережеву неформальну модель азіатської інтеграції, ключовим елементом якої стала регіональна виробнича мережа (regional production network).

Можна виділити дві складові державної політики у швидко зростаючих азіатських регіонах.

²¹ Сидоренко С. В. Формування концепції глобального громадянського суспільства в сучасних умовах: теоретико-методологічні виміри / С. В. Сидоренко // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ : ВІР УАН, 2012. — Вип. 65. — 640 с. — С. 268–277.

Перша – дотримання технологічної траєкторії виробничих процесів. Розвивати концентрацію виробництва і створення у цих регіонах центрів кооперації.

Друга – зосередження не стільки на розвитку національної освіти і наукового потенціалу, скільки на залученні іноземних спеціалістів та стимулюванні поверненої міграції, що потребує вирішення проблем державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України²².

Ще одним прикладом успішного здійснення реформ, орієнтованих на перехід до інноваційно-інформаційної високотехнологічної економіки, є Ізраїль, в якому розвиток високих технологій та інноваційна активність за останні 20 років істотно зросли. Каталізатором даного процесу виступила заснована у 1993 р. *державна програма підтримки інноваційного розвитку YOZMA*, у рамках якої була заснована однойменна державна інвестиційна компанія. Поряд з *програмою YOZMA*, в Ізраїлі були запущені й інші програми, зокрема програма технологічних інкубаторів (підтримка приватних інноваційних компаній у початковий період їх діяльності), а також *програма MAGNET* (стимулювання розвитку взаємозв'язків між університетськими лабораторіями і приватними корпораціями у сфері розробки нових технологій). Обидві програми були підтримані університетами і лабораторіями, які брали активну участь у їх роботі, що є прикладом для вирішення проблем інформаційного суспільства як фактора сталого розвитку не лише для регіонів, а й України як держави в цілому²³.

Отже, проведений аналіз свідчить, що відсутність ефективної інноваційної політики найбільшою мірою відбивається на наукоємних галузях, а міжнародний досвід свідчить, що сучасні та адекватні заходи щодо інтенсифікації формування ефективної національної інноваційної системи як основи формування інформаційного суспільства здатні здійснити ефективний вплив на процеси вирішення проблем у розвитку високотехнологічного сектора економіки в цілому, а також забезпечити істотне прискорення інноваційного розвитку інформаційного суспільства та вирішення його проблем щодо становлення і розвитку. *Інформатизація економіки* – це насиченість видів людської діяльності інформаційними технологіями. Ступінь інформатизації є

²² Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України : монографія / О. В. Соснін. — Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — 2003. — 572 с.

²³ Сталій розвиток суспільства: Запорізький регіональний досвід : монографія / уклад. : М. А. Лепський, І. В. Дударева ; за заг. ред. М. А. Лепського. — Запоріжжя : КСК-Альянс, 2015. — 198 с.

сьогодні головним критерієм розвинутості суспільства, оскільки без використання гігантських масивів інформації, без відповідним чином підготовлених інформаційних спеціалістів, без величезних інформаційних ресурсів неможливо прийняття успішних рішень у будь-якій сфері та на будь-якому рівні.

Тому *інформаційним суспільством* можна назвати таке суспільство, яке є сильним в інформаційних технологіях, в інфраструктурі, у виробництві і знаннях; є відкритим чи громадянським суспільством та політично відкритим для глобальних процесів; відрізняється високими показниками загального рівня освіти, в якому динамічно розвивається інноваційна економіка, конкурентоспроможна на міжнародному рівні та володіє сучасним виробничим бізнесом.

Інформаційне суспільство – це суспільство, в основі якого не матеріальне, а нематеріальне благо, тобто інформація, яку слід розвивати в контексті інформаційної діяльності, інформаційної економіки, інформаційної інфраструктури, інформаційного виробництва, стимулюючи розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій на шляху до суспільства знань та інновацій²⁴.

Висновки

Із проведеного аналізу видно, що тріумф інформаційного суспільства є тріумфом інформаційно-комп'ютерних технологій і може привести до сталого розвитку, тому що є однією з головних тенденцій сучасного розвитку цивілізації. Тріумф технологій являє собою варіант успішного сталого розвитку цивілізації і вирішення основних проблем сучасності в цілому, зокрема, і проблем інформаційного суспільства. Для вирішення проблем сталого розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізації необхідно:

- 1) розпочати реальні економічні перетворення;
- 2) створити систему стратегічного управління економікою;
- 3) закласти фундамент відродження і модернізації України на інноваційно-інформаційній основі;
- 4) суттєво скоротити масштаби бідності і корупції;
- 5) побудувати модель стійкої, інноваційної економіки, що саморозвивається.

²⁴ Старжинский В. П. На пути к обществу инноваций / В. П. Старжинский, В. В. Цепкало. — Минск : РИВШ, 2016. — 446 с.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Національна економічна стратегія повинна бути стратегією інноваційно-інформаційного стійкого розвитку – стратегією модернізації, що забезпечує нарощування потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Воронкова В. Г. Формирование синергетически-рефлексивной модели самоуправленческого общества: цивилизационный контекст / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2012. — Вип. 49. — С. 17–28.

2. Воронкова В. Г. Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего / В. Г. Воронкова // Антропологічні виміри філософських досліджень. — Дніпропетровськ, 2013. — № 3. — С. 79–80.

3. Власенко Ф. П. Віртуальна реальність як простір соціалізації індивіда / Ф. П. Власенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; за ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2014. — Вип. 56. — 290 с. — С. 208–217.

4. Дзьобань О. П. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних із інформаційно-комунікаційною діяльністю / О. П. Дзьобань, О. В. Соснін // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. За ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : ЗДІА, 2015. — Вип. 61. — 292 с. — С. 24–34.

5. Кивлюк О. П. Моделювання інформаційних процесів в контексті інформатизації суспільства / О. П. Кивлюк // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ : Гілея, 2014. — Вип. 80. — 420 с. — С. 222–226.

6. Кивлюк О. П. Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти / О. П. Кивлюк // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2014. — Вип. 57. — С. 192–200.

7. Кивлюк О. О. Становлення інформаційної педагогіки в умовах глобалізації: філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра філософ. наук : спец. 09.00.10 / О. П. Кивлюк ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2013. — 31 с.

8. Кириченко М. О. Інформатизація як фактор оптимізації ідеології інформаційного суспільства та забезпечення його сталого розвитку /

М. О. Кириченко // Scientific Journal «ScienceRise : Pedagogical Education». — 2017. — № 1(9). — С. 46–50.

9. Кириченко М. О. Інформаційна аксіологія як вчення про цінності ідеології інформаційного суспільства / М. О. Кириченко // Філософія і політологія в контексті сучасної культури ; Дніпропетровський нац. ун-т ім. Олеся Гончара. — Дніпро, 2017. — № 1(17). — С. 185–192.

10. Максименюк М. Ю. Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії / М. Ю. Максименюк, В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; за ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2016. — Вип 66. — 292 с. — С. 266–278.

11. Максименюк М. Ю. Концептуалізація розвитку інформаційного суспільства в контексті глобалізації: методологія постмодерністського дискурсу / М. Ю. Максименюк // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. Г. Воронкова. — Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2017. — Вип 68. — 290 с. — С. 78–88.

12. Мельник В. В. Формування концепції інформаційного менеджменту: сутність, задачі, основні напрями розвитку / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2012. — Вип. 49. — С. 122–134.

13. Мельник В. В. Культура как основание межкультурного взаимодействия в условиях усиления миграционных процессов / В. В. Мельник // Гілея : науковий вісник : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ : Гілея, 2015. — Вип. 102. — 456 с. — С. 220–223.

14. Нікітенко В. О. Сучасна геокультура як геокультурний феномен / В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. — Вип. 53. — С. 261–270.

15. Нікітенко В. О. Геокультурні цінності в умовах сучасного світового розвитку: соціально-філософський вимір / В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. — Вип. 54. — С. 266–280.

16. Пожуєв В. І. Осмислення місця і ролі інформації в сучасному суспільстві / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2010. — Вип. 42. — С. 4–13.

17. Пожуєв В. І. Глобальне інформаційне суспільство як новий соціальний та економічний феномен ХХІ століття / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник

Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. — Вип. 52. — С. 5–14.

18. Пунченко О. П. Інформатизація як засіб репрезентації інформаційних ресурсів суспільства / О. П. Пунченко, А. А. Лазаревич // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. ; за ред. В. Г. Воронкової. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2015. — Вип. 63. — 294 с. — С. 21–30.

19. Савченко С. В. Концепции «общества знаний» как стратегического ресурса государства в гуманитарно-научном дискурсе / С. В. Савченко // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ : Гілея, 2015. — Вип. 91. — С. 236–241.

20. Савченко С. В. Взаємодія культури і освіти в умовах інформаційного суспільства та культурної глобалізації: соціально-філософський вимір / С. В. Савченко // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2014. — Вип. 59. — С. 117–126.

21. Сидоренко С. В. Формування концепції глобального громадянського суспільства в сучасних умовах: теоретико-методологічні виміри / С. В. Сидоренко // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. ; голов. ред. В. М. Вашкевич. — Київ : ВІР УАН, 2012. — Вип. 65. — 640 с. — С. 268–277.

22. Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: монографія / О. В. Соснін. — Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — 2003. — 572 с.

23. Сталий розвиток суспільства: Запорізький регіональний досвід: монографія / уклад. : М. А. Лепський, І. В. Дударева ; за заг. ред. М. А. Лепського. — Запоріжжя : КСК-Альянс, 2015. — 198 с.

24. Старжинский В. П. На пути к обществу инноваций / В. П. Старжинский, В. В. Цепкало. — Минск : РИВШ, 2016. — 446 с.

25. Nikitenko Vitalina. Conceptualization of geo-cultural values in the process of teaching of foreign language / Vitalina Nikitenko // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. пр. — Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2016. — Вип. 64. — С. 255–259.

Mykola Kyrychenko

METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND SOLUTIONS OF INFORMATION SOCIETY ISSUES IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS THE MAIN TOOL IN TECHNOLOGICAL ADVANCEMENT

The conditions solutions for issues of information society sustainable development in the context of globalization as an information society with stable structure and characteristics will be presenting in the result are given in the article.

The information society acts as the ideology that could be form on the basis on the innovation paradigm as the technological advancement main instrument. The main goal is in conceptualization of information society ideology that serves the idea of informational power and stability of the state. The trialetics principles, which allow analyzing the conditions for solving the information society's problems and technological advancement, are in the methodology. The core of the investigation – detection principle of development as a directional movement from simple to complex, described by the notion of «structural energy», based on collection system (informational in the case); the development of the mechanism address sustainable development of information society in terms of technological advancement. The scientific novelty of the research in the case of innovation development way as a way of growth and stability of the society with the strategic importance innovations for increasing the competitiveness of the country and sustainability of the domestic economy in the context. Conclusion is in the substantiation for the successful socio-economic development that help to solving the information society problems and ensure the sustainability and stability of the economic system based on innovations as a strategic course of development. The conditions formation for the establishment and information society development as sustainable development and transformation of the internal and external environment of the economic system allow to increasing an information potential (resources and opportunities) and prevent the crisis that destroy this potential. Solutions of information society issues in the context of sustainable development as the main tool in technological advancement promotes the formation of the ideology of the information society, acts as a factor of the dynamic development and security of modern Ukraine in the 21st century.